

Հավելված

ՀՀ կառավարության 2011 թ.

դեկտեմբերի 15-ի նիստի N 49

արձանագրային որոշում

Ռ Ա Ջ Մ Ա Վ Ա Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Քաղաքականության համատեքստ.....	3
2. Ներկա վիճակը	5
3. Արդյունաբերական ֆաղափականության նպատակները և խնդիրները	6
4. Արդյունաբերական ֆաղափականության սկզբունքները.....	8
5. Քաղաքականության հիմնական ուղղությունները և գործիքակազմը	9
6. Առաջնահերթ առանցքային նախաձեռնություններ	15
7. Արդյունաբերության հյուղեր. ներկա իրավիճակ և աջակցման ուղղությունները.....	16
8. Մեկնարկային փուլի արտահանելի հատվածի հիմնական ուղորտները.....	22
9. Ռազմավարության իրականացումը և կառույցները	25
10. Ռեսուրսներ.....	31
11. Դիտանցում և գնահատում.....	32

1. Քաղաքականության համատեքստ

Ելնելով տնտեսության մրցունակության բարձրացման և շարունակական տնտեսական աճի ապահովման հրամայականներից՝ ՀՀ կառավարությունը նախնական է ակտիվ արդյունաբերական ֆազաբանության իրականացում, որը միտված է լինելու տնտեսության արտահանելի հատվածի ընդլայնմանը՝ արտահանման ներուժի բացահայտման և արդյունավետ իրագործման հանապարհով:

Տնտեսության մրցունակությունը կախված է մակրոտնտեսական և միկրոտնտեսական գործոնների համախմբից: Մակրոտնտեսական կայուն միջավայրը և սոցիալական և ֆազաբանական ինստիտուտները էական, սակայն ոչ բավարար պայման են մրցունակության համար: Ընկերությունների արտադրողականությունը և, հետևաբար, միջազգային մրցունակությունը պայմանավորվում են միկրոտնտեսական երեք գործոնների համախմբով՝

- գործարար միջավայր,
- տնտեսության ոլորտների համալիր զարգացման մակարդակ
- ընկերությունների ռազմավարությունների և գործառնությունների մակարդակ:

Արդյունաբերական ֆազաբանության ուղղակի թիրախը կհանդիսանա վերամշակող արդյունաբերության ճյուղերի և համալիրների զարգացումը:

ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական ֆազաբանությունն արտահանման զարգացման ներուժ ունեցող ոլորտների միջազգային մրցունակության բարձրացմանն ուղղված հավասարակշռված և փուլային միջոցառումների համախմբ է, որը նպատակադրում է արտահանման աճը և դիվերսիֆիկացիան:

ՀՀ կառավարությունը հայտարարել է գիտալիքահեղին տնտեսություն կառուցելու իր երկարաժամկետ ռազմավարական նպատակի վերաբերյալ: Հիմն ընդունելով դա՝ արդյունաբերական ֆազաբանության ուղղորդող տեսլականը կլինի Հայաստանը դարձնել բարձրարժեք և գիտատար ապրանքների և ծառայությունների արտադրության երկիր, որի առանցքը ստեղծագործ մարդկային կապիտալն է: Այս տեսլականի իրագործումը պահանջում է փուլային մոտեցում, ենթադրելով՝ աստիճանական աճում ռեսուրսախնայելի արտադրություններից դեպի ունակությունների և հմտությունների, և այնուհետև, գիտելիքի վրա հիմնված արտադրությունների գերակշիռ դերակատարության երկարաժամկետ հեռանկարում:

Սույն փաստաթուղթն ամրագրում է ՀՀ կառավարության արդյունաբերական ֆաղափականության հիմնական ուղղությունները, սկզբունքները և գործիքակազմը:

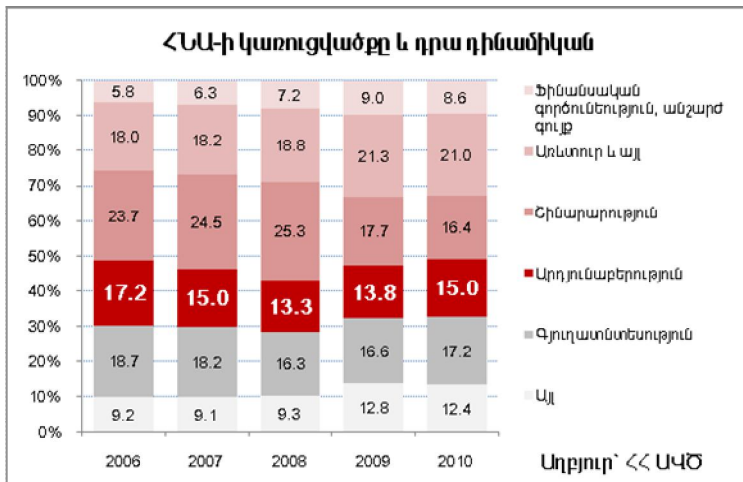
Սույն ֆաղափականության շրջանակներում համակարգվում են այն բոլոր միջոցառումները և գործիքները, որոնք կառավարությունն օգտագործում է՝ օժանդակելու տնտեսության իրական հատվածի՝ ներառյալ փոփր և միջին ձեռնարկատիրության, զարգացմանը, ինչպես նաև սահմանում նոր միջոցառումների ուղղություններ և գործիքներ:

Քաղաքականության հիման վրա մշակվում են ոլորտային ռազմավարություններ: Այս նախաձեռնությունը փոխլրացնելու է կառավարության այլ ոլորտային և ընդհանրական նախաձեռնությունները, որոնց մասով հաստատվել են ոլորտային զարգացման ռազմավարություններ կամ իրականացվում են առանցֆային նախագծեր. տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտ, զբոսաշրջություն, առողջապահություն, կրթություն, գյուղատնտեսություն: Բացի այդ, կարևորելով փոփր և միջին ձեռնարկատիրության դերը տնտեսության զարգացման և հատկապես զբաղվածության ապահովման բնագավառում, կառավարությունն իրագործում է հատուկ պետական աջակցության ծրագիր՝ օգտագործելով համապատասխան ենթակառուցվածքներ և գործիքակազմ (Հայաստանի փոփր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոն, «ՓՄՁ Ներդրումներ» ՈՒՎԿ):

Արդյունաբերական ֆաղափականության արդյունավետ իրագործման կարևորագույն նախապայման է կայուն մակրոտնտեսական միջավայրը, մասնավորապես, գների կայուն մակարդակը և փոխարժեքի կանխատեսելի դինամիկան, որը կբացառի ՀՀ դրամի փոխարժեքի այնպիսի տատանումները, որոնք կարող են խաթարել հայկական ապրանքների և ծառայությունների գնային մրցունակությունը միջազգային շուկայում:

Արդյունաբերական ֆաղափականության առաջնահերթությունների իրագործման կարևորագույն նախադրյալներից է լինելու նշված ռազմավարությունների և առանցֆային նախագծերի ներդաշնակեցումը և կրկնություններից խուսափումը: Այս մոտեցումը հնարավորություն կտա բարձրացնել իրականացվող ֆայլերի արդյունավետությունը:

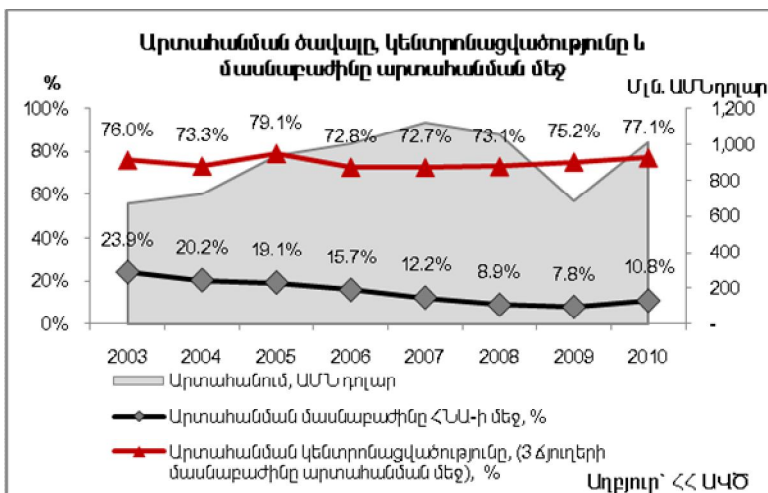
2. Ներկա վիճակը

2008-2009թթ. համաշխարհային տնտեսական նվազման պայմանում արձանագրված տնտեսական անկումը ընդգծեց տնտեսության դիվերսիֆիկացիայի խորացման կարևորությունը: Տնտեսության զարգացման դինամիկան 2000-2009թթ. ուղեկցվել է տնտեսության ոչ օպտիմալ կառուցվածքով:

ձգնաժամի պայմանում զգալիորեն նվազեց

նախկինում գերակշիռ շինարարության ոլորտի մասնաբաժինը ՀՆԱ-ում և տնտեսությունում տեղի ունեցած կառուցվածքային փոփոխություններ:

Արտահանումը Հայաստանում ևս բնորոշվում է համեմատաբար սահմանափակ անվանացանկով: Երեք հիմնական արտադրանքների (մետաղներ, ալյումինիումի խմիչքներ և ադամանդ) խումբն ապահովում է արտահանման 70%-ից ավելին, որի տեսակարար կշիռն աճի միտում ունի:

Մնացած արտահանող ոլորտներն իրենց արտահանման ծավալներով չեն գերազանցում տարեկան 15 մլն ԱՄՆ դոլ.

մակարդակը: Մինչնգնաժամային ժամանակահատվածում Հայաստանի արտահանման ոլորտը զգալի առաջընթաց է արձանագրել՝ 2003-2007 թթ. առերևույթ միջինում տարեկան 14%-ով: Միևնույն ժամանակ, արտահանման զարգացումը գիջել է ՀՆԱ-ի աճի տեմպերին, քանի որ այս ժամանակահատվածում տնտեսական աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել ոչ արտահանելի ոլորտները, առավելապես շինարարության ոլորտը: Ներկայումս արտահանումը, որը կազմում է ՀՆԱ-ի 11%-ը, մեծապես հիմնված է ռեսուրսահետեւիվ ապրանքների վրա:

Հայաստանի արտահանող ոլորտներից միայն երկու ոլորտներ ունեն շուկայելի մասնաբաժին համապատասխան ոլորտների համաժողովրդային արտահանման ծավալների մեջ՝ կոնյակագործությունը (2.8%) և մետաղական հանքահումքային ու մետաղագործական ոլորտները (1.7% համախառն մասնաբաժնով):

3. Արդյունաբերական ֆազաբականության նպատակները և խնդիրները

3.1. Երկարաժամկետ և միջնաժամկետ նպատակներ

Արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական ֆազաբականության երկարաժամկետ նպատակն է տնտեսական աճի նոր շարժիչ ուղորտների ձևավորումն՝ ի հաշիվ ներկայումս արտահանող և արտահանման ներուժ ունեցող ոլորտների զարգացման: Այս համատեքստում առաձևահատուկ կարևորվում է արտահանման ներուժ ունեցող ՓՄՁ-ների կարողությունների զարգացումը և արտաքին տնտեսական գործունեության մեջ վերջիններիս ներգրավման աջակցությունը:

Արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական ֆազաբականության նպատակային թիրախները ներկայացված են ստորև*:

Ենթանպատակ	Ցուցիչ	2010թ.	2015թ.	2020թ.
Տնտեսության արտահանելի հատվածի մեծացում	Ապրանքների արտահանման և ՀՆԱ հարաբերակցությունը	11%	16%	19%
	Ընդհանուր արտահանման ծավալը, մլն. ԱՄՆ դոլար	1,011	1,800-2,100	2,800-3,300
Տնտեսության արտահանելի	Ապրանքների արտահանման ծավալն, առանց	385	700-900	1,300-

հատվածի դիվերսիֆիկացում	մետաղական հանձնառուների արտադրանքի և ադամանդի, մլն ԱՄՆ դոլար			1,500
Հայկական ապրանքների մրցունակության բարձրացում	Վերանախարհագրության արտադրողականության (մեկ աշխատողի հաշվով ավելացված արժեք) իրական աճ, % **		5%	4%

* Հաշվարկները կատարված են հաստատուն գներով և փոխարժեքով:

**Ներկայացված է տվյալ ժամանակաշրջանում միջին տարեկան աճը (2010-2015թթ. և 2015-2020թթ.)՝ հաշվարկված բարդ ստիխարյուցվով: Նման աճի պարագայում վերանախարհագրության արտադրողականությունը՝ արտահայտված հաստատուն գներով, կկազմի ~16,100 ԱՄՆ դոլ. 2015 թ. և ~20,000 ԱՄՆ դոլ. 2020 թ.: 2010 թվականի դրությամբ ուղարկում արտադրողականության ցուցանիշը ~12,600 ԱՄՆ դոլ. է:

3.2. Հիմնական նպատակային խնդիրներ

Վերոհիշյալ նպատակներին հասնելու համար արտահանման ուղղված արդյունաբերական ֆազափոխանության հիմնական խնդիրներն են.

1. Համագործակցել մասնավոր հատվածի հետ՝ ոլորտային զարգացման ազդեցությունների իրականացման նպատակով,
2. Նպաստել արտահանման ներուժ ունեցող ընկերությունների, հատկապես՝ ՓՄՁ-ների, ազդեցությունների և գործառնությունների կատարելագործմանը,
3. Բացահայտել արտահանման ներուժ ունեցող նոր ոլորտները և նպաստել այդ ոլորտներում արտահանման կարողությունների ձևավորմանը և զարգացմանը,
4. Աջակցել Հայաստանում ավելացված արժեքի ստեղծման հնարավորությունների ընդլայնմանը
5. Ներգրավել անդրազգային ընկերություններ,
6. Ուղղորդել և ձևակերպել խնդիրներ գործարար միջավայրի բարեփոխումների համար. որը բաղկացած է երկու խումբ գործունեից.
 - 6.1. Գործարարության կարգավորման դաշտ
 - 6.2. Ենթակառուցվածքներ
7. Զարգացնել գործարարների աջակցման կառույցների կարողությունները:

4. Արդյունաբերական ֆադաֆականության սկզբունքները

ՀՀ կառավարության հակահաճանաչին ֆադաֆականության արդյունքների գնահատման, հետհաճանաչին կայունացման փուլում տնտեսության իրական հատվածի ներդրումային գրավչության բարձրացմանն ուղղված առավել արդյունավետ մեխանիզմների նույնականացման, ինչպես նաև համադրելի սկզբնական պայմաններում գտնված և հաջողության հասած երկրների փորձի ուսումնասիրության արդյունքում ՀՀ կառավարությունը որդեգրում է արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական ֆադաֆականության հետևյալ հիմնական սկզբունքները.

- Քաղաքականությունն առավելապես միտված կլինի արտահանման զարգացմանը՝ չբավարարվելով միայն արտահանման խրախուսման միջոցառումներով:
- Զարգացման այս փուլում ֆադաֆականությունը որոշակիորեն կհիմնվի ոլորտային առաջնահերթությունների վրա՝ հաջորդ (առավել համատարած) փուլի համար ձևավորելով արտահանման «ֆարժիչ» ոլորտներ:
- Պետական միջամտությունն ուղղված կլինի շուկայական ուժերի «անկատարության» վերացմանը և/կամ չեզոքացմանը (տեղեկատվական և կորպորացիոն հավելյալ ծախֆեր), այլ ոչ թե առանձին ձեռնարկությունների համար արտոնյալ պայմաններ ստեղծելուն:
- Գործարար միջավայրում նվազ նպաստավոր պայմանների կիրառման բացառում, բարելավման կանխատեսելիության և շարունակականության ապահովում:
- Կիրառվող ֆադաֆականության գործիքն պետք է ուղղված լինի երկարաժամկետ զարգացմանը, սակայն ապահովի կարճաժամկետ արդյունքների կանխատեսելի հաջողականություն:
- Նախաձեռնություններում առաջնայնությունը կտրվի պետություն-մասնավոր հատված համագործակցությանը և առավելագույն միջ/ներհյուսիսային փոխադարձ դրական ազդեցություններին:

Հաշվի առնելով տնտեսության համակարգային զարգացման կարևորությունը՝ արդյունաբերական ռազմավարությունը դիտարկվում է տնտեսության համակողմանի զարգացման տեսլականի և տնտեսության այլ հատվածների զարգացման առաջնահերթությունների համատեքստում:

5. Քաղաքականության հիմնական ուղղությունները և գործիքակազմը

Արդյունաբերական քաղաքականությունն իրականացվում է հետևյալ ուղիներով՝

1. Ընդհանրական միջոցառումների իրականացում՝ ուղղված բարենպաստ միջավայրի ստեղծմանը և արտադրողականության բարձրացմանը,
2. Հատուկ գործիքակազմի կիրառում:

5.1 Ընդհանրական միջոցառումներ

Ընդհանրական միջոցառումների խմբի առանցքային բաղկացուցիչներն են.

- Գործարարությունը կարգավորող միջավայրի բարելավումներ
- Բարենպաստ արտաքին սեփմաների ապահովում և առևտրի խոչընդոտների վերացում
- Ենթակառուցվածքների արդիականացում

- Օտարերկրյա ներդրումների ներգրավում

Գործարարությունը կարգավորող միջավայրի բարելավումների շարունակականության ապահովում: Հայաստանը տարածաշրջանում բիզնեսի վարման տեսանկյունից առավել բարենպաստ երկիր դարձնելու նպատակով ՀՀ կառավարությունը շարունակելու է գործարար միջավայրի լայնամասշտաբ բարեփոխումների իրականացումը հետևյալ ուղղություններով.

- հարկային վարչարարության և հաշվետվողականության նվազեցում, հարկատուների սպասարկման որակի բարելավում, ստուգումների ռիսկային չափորոշիչների համատարած կիրառում,
- արտահանման և ներմուծման ընթացակարգերի պարզեցում, կրճատում և ավտոմատացում, տնտեսվարողների սպասարկման որակի բարելավում,
- էլ-կառավարման համակարգի տարածում հանրային կառավարման ոլորտում
- շինարարական թույլտվությունների ստացման ընթացակարգերի պարզեցում և կրճատում,
- դատավարական գործընթացների ժամկետների կրճատում,
- վարկերի հասանելիության ապահովում, վարկային տեղեկատվության կենտրոնացում,
- սեփականության գրանցման ընթացակարգերի և ժամկետների կրճատում,
- իրավաբանական անձանց սնանկացման և լուծարման գործընթացների պարզեցում ու ժամկետների կրճատում:
- մտավոր սեփականության պաշտպանության արդյունավետ կիրակում, ինչպես նաև հայկական արտահանողներին աջակցում արտահանման շուկաներում մտավոր սեփականության պաշտպանության գործում:

Բարենպաստ արտաֆին անևտրային ռեժիմների ապահովում և անևտրի խոչընդոտների վերացում: ՀՀ – Անևտրի

համաշխարհային կազմակերպություն (ԱՀԿ). ԱՀԿ-ի շրջանակում Հայաստանն օգտվում է Ազգերի առավել բարենպաստության ռեժիմից: **Ազգերի առավել բարենպաստության(ԱԱԲ) ռեժիմի** տրամադրումը ԱՀԿ անդամ երկրների միջև ապրանքային առևտուրը կանոնակարգող հիմնարար սկզբունքն է և, հետևապես, հանդիսանալով ԱՀԿ անդամ, Հայաստանը ԱԱԲ ռեժիմ ունի ԱՀԿ բոլոր անդամ երկրների հետ:

ՀՀ - ԱՊՀ առևտրատնտեսական հարաբերություններ. Հայաստանն ազատ առևտրի համաձայնագրեր ունի Վրաստանի և

ԱՊՀ երկրների հետ, բացառությամբ Ադրբեջանի և Ուզբեկստանի: Հայաստանը նաև անդամակցել է ԱՊՀ ազատ առևտրի գոտու պայմանագրին: Քանի որ կարճաժամկետում ու միջին ժամկետում ԱՊՀ երկրների շուկաները Հայաստանի արտահանման համար մնալու են առաջնային (երե բացառենք մետաղների հումքի և ադամանդի արտահանումը), այս արտոնյալ ռեժիմի օգտագործումը կարևորվելու է արտահանման ոլորտային ռազմավարությունների իրականացման և օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման համար:

ՀՀ – ԵՄ հարաբերություններ. Մեծապես կարևորվում է Հայաստան-Եվրոպական Միություն խոր և համապարփակ ազատ առևտրի համաձայնագրի ստորագրումը: Համաձայնագրի առկայությունը հայկական ապրանքների համար կապահովի ազատ մուտք դեպի ԵՄ շուկա:

ԵՄ հետ ազատ առևտրի համաձայնագրի բանակցությունները ենթադրում են լրջագույն և հետևողական ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ մի շարք ոլորտներում՝ ոչ սակագնային կարգավորման ընթացակարգերի, ստանդարտացման և սերտիֆիկացման համակարգերի, հավասարակշռման, հեղինակային իրավունքի, մտավոր սեփականության իրավունքի պաշտպանության, առևտրի դյուրինացման, մրցակցության, պետական գնումների, ֆիտոսանիտարական համակարգերի և այլն:

Ներկայումս Հայաստանն օգտվում է նաև Եվրամիության (GSP+) «Արտոնությունների ընդհանրացված և համալրված համակարգից» (ԱՀՀ), որը հնարավորություն է տալիս Հայաստանին՝ տեղական ծագման շուրջ 6400 ապրանքատեսակ ԵՄ շուկա արտահանել գրոյական կամ նվազեցված մաքսատուրքերով: Սակայն մինչ այժմ հայաստանյան արտահանողները կարողացել են իրագործել ԱՀՀ-ի ընձեռած հնարավորությունների միայն վոժր մասը, հետևաբար, ապագայում ջանքերը պետք է ուղղվեն այս արտոնություններից ավելի լայնամասշտաբ օգտվելու հնարավորությունների ընդլայնմանը:

Ենթակառուցվածքների արդիականացում: Տնտեսական ակտիվության տեսանկյունից կարևորվում է մրցունակ ենթակառուցվածքների ապահովման խնդիրը: Ենթակառուցվածքների արդիականացումն իրականացվում է համապատասխան ոլորտային ծրագրերով: Մասնավորապես, **տրանսպորտային ենթակառուցվածքում** կարևորագույն ծրագրերից են՝ Հյուսիս-Հարավ ավտոճանապարհի, Իրան-Հայաստան երկաթգծի և «Զվարթնոց» միջազգային օդանավակայանի հարակից

տարածքում միջազգային լոգիստիկ կենտրոնի և ազատ տնտեսական գոտու տրանսպորտային ենթակառուցվածքների ծրագրերը: Այդ առնչությամբ ՀՀ կառավարությունը խրախուսելու է լոգիստիկ համալիրների և ծառայությունների զարգացումը: **Կրթական ենթակառուցվածքի** բարելավմանն է ուղղված ՀՀ կրթության զարգացման 2011-2015 թթ. պետական ծրագիրը:

Արդյունաբերական ֆազափակնության տեսանկյունից էական նշանակություն ունի **որակի ազգային ենթակառուցվածքների բարելավումը**: Հաստատվել է որակի ենթակառուցվածքների բարելավումն(2010-2020 թթ.) ուղղվածությունը, որը նպատակաուղղված է որակի ազգային ենթակառուցվածքի զարգացմանը և համակարգի՝ միջազգային և եվրոպական պահանջներին համապատասխանեցմանը՝ միջազգային հաջողված փորձի ներդրման ու Հայաստանի ապրանքների անվտանգության և սպառողների պաշտպանության վերաբերյալ օրենսդրությունը՝ ԵՄ-ի համապատասխան օրենսդրությունը մոտարկման և ներդաշնակեցման միջոցով: Բարելավումների արդյունքում նախատեսվում է բարձրացնել սպառողների շահերի պաշտպանության մակարդակը և էապես կրճատել տնտեսվարողների վարչական բեռը: Բարելավումներն իրականացվելու են հետևյալ հիմնական ուղղություններով՝ չափազիտություն, ստանդարտացում, համապատասխանության հավաստման գնահատում, տեխնիկական կանոնակարգում, շուկայի վերահսկողություն: Գործընթացի երկարատևություն պատճառով, արտահանող ոլորտների զարգացմանը խոչընդոտող հրատապ խնդիրների լուծմանը կարվի առաջնահերթություն:

Օտարերկրյա ներդրումների ներգրավում: Օտարերկրյա ներդրումների ներգրավումը տնտեսության արտադրողականության բարձրացման կարևորագույն ուղիներից մեկն է: Արտահանման կարողությունների զարգացման և Հայաստանի զարգացման ներկայիս փուլում օտարերկրյա ներդրումները կարևոր աղբյուր են ինչպես ֆինանսական ռեսուրսների, այնպես էլ նոր տեխնոլոգիաների, կառավարման փորձի և շուկաների ապահովման տեսանկյունից: Ներդրումների ներգրավման ջանքերի էական բաղկացուցիչ են հանդիսանալու յուրաքանչյուր ոլորտի առանձնահատկությունից բխող առաջատար անդրազգային կարպորացիաների ներգրավմանն ուղղված նախաձեռնությունների փաթեթները: Այդ նախաձեռնությունները կներդաշնակեցվեն թիրախավորված ոլորտների հատուկ գործիքակազմի հետ: Հասկապես կարևորվելու են այն

անդրագրային ընկերությունների մուտք, որոնք ուզում են զարգացնել իրենց գործունեությունը և ներդրում են անում տեղական շուկայում և զարգացնում տեղական շուկան:

5.2 Հատուկ գործիքներ

Ստորև ներկայացված են գործող և նոր ստեղծվելիք աջակցման գործիքները:

Հարկային և մաքսային հատուկ ռեժիմներ

- Հատուկ հարկային և մաքսային ռեժիմներ՝ արտահանող ընկերությունների համար
- Ներդրումային ապրանքների և ներդրումային ծրագրերի շրջանակում ներմուծվող ապրանքների ԱԱՀ-ի հետաձգում
- Ազատ տնտեսական գոտիներ

Ֆինանսական աջակցություն և ֆինանսավորման մատչելիության ապահովում

- Հատուկ պայմաններով վարկավորում (օրինակ՝ սրբի ապահովման համակարգի ներդրման, արտահանման ընդլայնման, աշխատատեղերի ստեղծմանն ուղղված ներդրումների համար)
- Վարկային երաշխիքների տրամադրում
- Սեփական կապիտալի ֆինանսավորում
- Ներդրումային հիմնադրամներում մասնակցություն

Շուկաների մատչելիություն

- Արտահանման ներուժ ունեցող ապրանքների, հնարավոր գործընկերների բացահայտում
- Առևտրային ներկայացուցչությունների միջոցով արտահանողների շահերի ներկայացում և պաշտպանություն
- Ցուցահանդեսների մասնակցությանը աջակցություն
- Ներգնա և արտագնա գործարար այցելությունների և համաժողովների կազմակերպում
- Երկրի և առանձին ոլորտների բրենդինգ թիրախային շուկաներում
- Վաճառքի ներկայացուցիչների ներգրավման աջակցություն թիրախային շուկաներում

Կարողությունների զարգացում/նրբունակության բարձրացում

- Կադրերի վերապատրաստման ծրագրերի համաֆինանսավորում
- Ընկերություններին ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ցուցաբերում՝ միջազգայնորեն հանաչված սրակի կառավարման համակարգերի ներդրման բնագավառում
- Տեխնոլոգիաների և գիտելիքի փոխանցմանը աջակցում՝ այդ թվում օգտագործելով նաև Սփյուռֆի ներուժը և կապերը

Հետազոտությունների և մեակումների խթանում

- Տեխնոլոգիաների և արդյունաբերական պարկերի հիմնում
- Դրամաճնորհների տրամադրում՝ ընկերությունների և ԲՈՒՀ-երի համատեղ հետազոտությունների ու մեակումների համար
- Վեկնաբային հիմնադրամների ստեղծում

Ոլորտային զարգացման ռազմավարությունների շրջանակում կարող են ստեղծվել ոլորտներին հատուկ աջակցման գործիքներ և կառույցներ՝ բացառելով այլ ոլորտների նկատմամբ խտրականության իրականացումը:

5.3 Գործիքների կիրառման սկզբունքները

Պետական միջամտության առաջնային թիրախ են հանդիսանում այն գործիքներն ու նախաձեռնությունները, որոնք ուղղված են ընդհանուր գործարար միջավայրի և ենթակառուցվածքների բարելավմանը: Աջակցման ցանկացած գործիքի կիրառման ժամանակ ՀՀ կառավարությունն առաջնորդվելու է հետևյալ սկզբունքներով.

1. Աջակցության գործիքակազմի շուկայական փորձարկումն կիրարկումից առաջ՝ գնահատելու դրանց արդյունավետությունը:
2. Աջակցության ուղղակի փոխկապակցում կանկրեստ շուկայի անկատարությունների և ակնկալվող արդյունքների հետ՝ հստակ ժամկետներ և պայմաններ սահմանելով պետության միջամտության դադարեցման ուղղությամբ:
3. Ոլորտային կիրառությունը ենթադրում է յուրաքանչյուր ոլորտին հատուկ գործիքակազմի կիրառում:

4. Մասնավոր հատվածի հետ գործողությունների ներդրահեցում:
5. Ռիսկերի բաշխման սկզբունք՝ առավելապես համաֆինանսավորում, այլ ոչ թե ամբողջական ֆինանսավորում:
6. Առկա կառույցների առավելագույն օգտագործում և վերջիններիս կարողությունների զարգացում:

6. Առաջնահերթ առանցքային նախաձեռնություններ

Ստորև ներկայացված են միջնաժամկետ հեռանկարում առանցքային նախաձեռնությունների թիրախները:

Գործողություն	Ժամկետ
Ռիսկերի վրա հիմնված վերահսկողության համակարգի լիաժեֆ գործարկում հարկային և մաքսային ոլորտում	Մինչև 2012թ. վերջ
Արտադրական նշանակության մեքենաների և սարքավորումների ավելացված արժեքի հարկի սահմանի վրա հաշվարկման և գանձման պահանջի աստիճանաբար վերացում	Մինչև 2012թ.վերջ
Գործարկել առնվազն երկու ազատ տնտեսական գոտիներ (ՌԱՕ Մարս գործարանի բազայի վրա և Զվարթնոց օդանավակայանում)	Մինչև 2012թ. վերջ
Առնվազն 3 առաջնահերթ ենթանյութերում միջազգայնորեն ընդունված պահանջներին համապատասխան լաբորատորիաների և հավաստագրման մարմինների ձևավորում	Մինչև 2014թ. վերջ
Առնվազն 3 առաջնահերթ ենթանյութերում որակի կառավարման համակարգի համապատասխան կանոնակարգերի մշակում, վերահսկող մարմինների կարողությունների զարգացում և աջակցություն ձեռնարկություններում ներդրման հարցում	Մինչև 2015թ.
Առաջնահերթ ոլորտներում առնվազն 3 համաշխարհային առաջատար անդրազգային կորպորացիաների ներգրավում Հայաստան	Մինչև 2012թ.վերջ
Արտահանման ֆինանսավորման պետական ինստիտուտի ձևավորում	Մինչև 2013թ. վերջ

Ջարգացման հայկական գործակալության գործառնության և կառուցվածքային համապատասխանեցում արդյունաբերական ռազմավարության իրականացման գործողությունների պահանջներին	Մինչև 2012թ. առաջին կիսամյակի ավարտ
---	-------------------------------------

7. Արդյունաբերության ճյուղեր. ներկա իրավիճակ և աջակցման ուղղությունները

7.1 Մետաղական հանքարդյունաբերություն*

Հիմնական ցուցանիշները, 2010 թ.

Մետաղական հանքահումքային ոլորտը հանդիսանում է տնտեսության վերջին տարիների ամենաարագ աճող արտահանող հասվածներից մեկը:

Արտադրանքի վաճառք, մլն. ԱՄՆ դոլար ¹	349.2
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար ²	230
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	29%
Աշխատատեղերը, մարդ ³	5,800

Մինչև 2015 թ. ոլորտում ակնկալվում են էական կապիտալ ներդրումներ և նոր հանքերի շահագործում, ինչը նշանակում է, որ

* Հանքարդյունաբերության բաղադրիչն է մասն ուղղվում է մետաղագործարարության

ուղրտի դերակատարումը Հայաստանի տնտեսության մեջ շարունակելու է մնալ խիստ կարևոր:

Ոլորտը ռազմավարական կարևորություն ունի ՀՀ համար աշխատատեղերի և տնտեսական ակտիվության ապահովման տեսակետից, ուստի և արժանանում է պետության հատուկ ուշադրությանը: Մասնավորապես ճգնաժամի շրջանում ոլորտին տրամադրվել էր բյուջետային վարկավորում 44մլն. ԱՄՆ դոլարի չափով, որի շնորհիվ հանքարդյունաբերության ձեռնարկությունները կարողացան իրականացնել տեխնիկական վերագինում և բարձրացրեցին իրենց արտադրողականությունը:

Ոլորտի առանցքային խնդիրներից է բնապահպանական անվտանգությունը: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը՝ պետությունը հանքերի շահագործման ծրագրերին հավանություն տալիս նախապատվություն կտա նորագույն և անվտանգ տեխնոլոգիաների կիրառությանը:

Նկատի ունենալով ոլորտի ռազմավարական նշանակությունը՝ պետությունը օպերատիվ կարգով միջամտություններ կիրականացնի հրատապ լուծումներ պահանջող հարցերում:

*Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ մետաղական հանքարի արդյունահանում

¹Իրացման և աշխատողների թվաքանակի աղբյուր՝ ՀՀ ԱՎԾ Արդյունաբերական կազմակերպությունների հիմնական ցուցանիշներն ըստ տնտեսական գործունեության հնգանիշ դասակարգման հաշվետվությունը:

²Աղբյուր՝ ՄԱԿ-ի Comtrade առցանց տվյալների բազա:

³Արդյունաբերա-արտադրական անձնակազմի միջին ցուցակային թիվը:

7.2 Մետաղագործական արտադրություն*

Մետաղագործությունը Հայաստանի դինամիկ զարգացող նյութերից է: Ոլորտում իրականացվում են խոշոր կապիտալ ներդրումներ և կիրառվում են առաջատար տեխնոլոգիաներ: Հանդիսանալով տնտեսության մեջ կշիռ ունեցող հանճարահարմար արդյունաբերության արժեքային շղթայի տրամաբանական շարունակությունը՝ ոլորտը ռազմավարական կարևորություն ունի ՀՀ համար աշխատատեղերի և տնտեսական ակտիվության ապահովման առումով և արժանանում է պետության հատուկ ուշադրությանը:

Ոլորտի առանցքային խնդիր հանդիսացող բնապահպանական անվտանգությունը պետական ուշադրության ներքո է: Վերջին տարիներին իրականացվող արտադրական վերազինումներն իրականացվում են համաշխարհային ամենալերջին տեխնոլոգիաներով: Խնդրո առարկա է հատկապես Ալավերդու պղնձաձուլարանը, որտեղ ծծմբական գազերի արտանետման խնդիրների հնարավորինս մեղմումը պետք է հատուկ ուշադրության արժանանա:

7.3. Սննդամթերքի արտադրություն**

Հիմնական ցուցանիշները, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառք, մլն. ԱՄՆ դոլար	381.7
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	335
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	21%
Աշխատատեղերը, մարդ	3,800

Հիմնական ցուցանիշները*, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառք, մլն. ԱՄՆ դոլար	737
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	140
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	10%

Հանդիսանալով արտահանման ծավալների տեսանկյունից երկրորդը (14% ընդհանուրի մեջ), սննդամթերքի

Աժխատատեղերը, մարդ	19,800
---------------------------	--------

* Ներառյալ ծխախոտի արտադրությունը

արտադրությունը կարևոր դերակատարություն ունի գյուղատնտեսության ոլորտի խնդիրների լուծման հարցում: Այսպես, օրինակ, կոնյակագործությունը, մթերելով Հայաստանի խաղողի բերքի շուրջ 60%-ը, խաղողագործության ոլորտում ապահովում է ավելի քան 8,000-10,000 աճխատատեղ:

Ոլորտի հիմնական խնդիրն է պատշաճ որակի ապահովումը և վերահսկողությունը: Մյուս կարևոր խնդիրների շարքում են երկարաժամկետ հատվածում հումքային բազայի սահմանափակությունը, սերտիֆիկացման միջազգային հանաչումը, միջազգային շուկայում մարքեթինգի ապահովումը, տրանսպորտային հաղորդակցության անկայունությունը,

* Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ իմնային մետաղների արտադրություն

** Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ սննդամթերքի, խմիչքների և ծխախոտային արտադրատեսակների արտադրություն

ավելի հաշվառված խմիչքների արտահանման պարագայում տրանսպորտային ուղիների սահմանափակությունը (Իրանի տարածքով տարանցումն արգելված է, իսկ Վերին Լարսի անցակետը չի սպասարկում ենթակապիտալային ապրանքների տարանցումը):

Ոլորտում պետական ֆազաբանության հիմնական ուղղություններն են՝ գյուղատնտեսական ռազմավարության արդյունավետ իրագործումը, որակի միջազգային սերտիֆիկացման ենթակառուցվածքների ապահովումը (այդ թվում՝ ազգային ստանդարտների և որակի վերահսկողության համակարգի համապատասխանեցումը միջազգային ստանդարտներին), որակի վերահսկողության համակարգերի ներդրումը, նոր շուկաների մատչելիության ապահովման աջակցությունը:

¹ Այն դեպքում, երբ հայկական կողմը վերանախարհ է պատվիրատուի **Հիմնական գույքակիցները¹ 2010 թ.** արտադրանքի բաղադրման վիճակագրությունում արտացոլվում է միայն ավելացված արժեքը:

7.4. Ակնագործություն և ոսկերչություն*

Ակնագործությունը և ոսկերչությունը ավանդական ոլորտներից

Արտադրանքի վաճառք, մլն. ԱՄՆ դոլար	25.3*
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	104.3
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	-15%
Աժխատատեղերը, մարդ	950

է՝ արտահանման մեջ էական մասնաբաժնով: Այսուհանդերձ, ուրտը վերջին տարիներին արձանագրել է նշանակալի անկում՝ հիմնականում պայմանավորված նախագնաժամային վուլուն դրամի կտրուկ արժևորմամբ, համաշխարհային տնտեսական հզնաժամով պայմանավորված պահանջարկի անկումով, իսկ մասնավորապես ադամանդագործության խնդիրները կապված են Ռուսաստանից հումքի մատակարարման խնդիրների հետ:

Պետությունը մի շարք կարևոր նախաձեռնություններ է իրականացրել ուրտում: Մասնավորապես ՀՀ միացել է Քիմբերլի գործընթացին, սահմանվել է բարենպաստ մաքսային և հարկային ռեժիմ: Ներկայումս աշխատանքներ են տարվում ՌԴ կառավարության և «Ալուսա» ընկերության հետ՝ հումքային ադամանդների մատակարարումն ապահովելու նպատակով:

Ուրտում պետական աջակցության ուղղություններից է միջպետական համաձայնությունների ապահովման ուղղությամբ ջանքերի գործադրումը, սվյուտից և այլ աղբյուրներից ներդրումների ներգրավումը:

*Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ ոսկերչական արտադրատեսակների, ոչ բանկարժեք զարդերի արտադրություն, մետաղադրամների և շահաճանճների հատում

7.5. Մեքենաշինություն, սարքաշինություն և էլեկտրատեխնիկական արտադրություն*

Ուրտում թեպետ հատվածաբար դեռևս պահպանվում է խորհրդային ժառանգությունից եկող ներուժը (ի դեմս ժամանակին մշակված առաջադեմ տեխնոլոգիաների և դրանց տիրապետող վործառու մասնագետների), այսօր այն կարիք ունի էական արդիականացման: Ուրտի առջև ծառացած լրջագույն հիմնախնդիրներից են նարտարագիտական կրթության ենթակառուցվածքների բայբայվածությունը, նոր տեխնոլոգիաների անմատչելիությունը, գիտաշխատողների և այլ տեխնիկական աշխատողների միջին բարձր տարիքը, միջագային շուկաների թույլ տիրապետումը և սերտիֆիկացման խնդիրները:

Հիմնական ցուցանիշները, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառքը, մլն. ԱՄՆ դոլար	35
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	37*
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	-4%
Աշխատատեղերը, մարդ	4,000

*Ներառում է նաև օգտագործված սարքավորումների արտահանումը, ինչպես նաև վերանորոգման նպատակով արտերկիր տեղափոխվող մեքենա-սարքավորումները:

Ուրտում պետական աջակցության հիմնական ուղղություններ են նկատվում ռազմարդյունաբերական համալիրի զարգացման համապարփակ ռազմավարության իրագործումը, ֆինանսավորման մատչելիության ապահովումը, շուկաների

մատչելիության ապահովումը, արտահանման կարողությունների զարգացումը, հետազոտությունների և մշակումների խթանումը, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավման աշխատանքների կազմակերպումը:

7.6. Քիմիական արդյունաբերություն**

Մեծ ֆինիսյի հիմնական ֆարձակ ձեռնարկություններն են «Նաիրիտ Գործարան» և Վանաձորի «Պրոմեթեյ-Խիմպրոմ» ընկերությունները: Ընկերություններն ունեն արտադրության կազմակերպման տարաբնույթ խնդիրներ, որոնք պետության ուժաղբյուրային կենտրոնում են:

Հիմնական ցուցանիշները¹, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառքը, մլն. ԱՄՆ դոլար	78.6
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	24.7
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	18%
Աշխատատեղերը, մարդ	7,000

¹Ներառում է նաև օգտագործված սարքավորումների արտահանումը, ինչպես նաև վերանորոգման նպատակով արտերկիր տեղափոխվող մեքենա-սարքավորումները:

*Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ սնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ մեքենաների և սարքավորանքի արտադրության, չներառված ուրիշ խմբավորումներում, համակարգիչների, էլեկտրոնային և օպտիկական սարքավորանքի, էլեկտրական սարքավորանքի, խաղերի և խաղալիքների, բժշկական և առանձնաբուժական գործիքների ու սարքերի, այլ արտադրատեսակների արտադրության, չներառված այլ խմբավորումներում

**Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ սնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ ֆինիսյան նյութերի և ֆինիսյան, դեղագործական, ռետինե և պլաստմասայե արտադրատեսակների արտադրություն

Դեղագործության ոլորտը Հայաստանի ամենաարագ աճող արտահանող ոլորտներից է: Արտահանումը կազմում է ոլորտի թողարկման 57%-ը, իսկ արտահանման տարեկան միջին աճը կազմել է 24% (սկսած 2003 թ.-ից): Ոլորտի զլխավոր խնդիրներից է ՊԱԳ (GMP) հավաստագրման բացակայությունը:

Պետական աջակցության շրջանակներն այս ոլորտում ներառելու են որակի սերտիֆիկացման համակարգերի ներդրման գործում աջակցությունը, որակի վերահսկողությունը, ֆինանսական մատչելիության ապահովումը, անդրագրային ընկերություններին դեպի Հայաստան ներգրավելու աշխատանքները և այլ գործիքներ:

7.7. Թեթև արդյունաբերություն*

Հիմնական ցուցանիշները, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառքը, մլն. ԱՄՆ դոլար	13.7
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	9.3*
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	-16%

Թերևս արդյունաբերությունն ունի կարևոր սոցիալական դերակատարում. լինելով առավելաբար աշխատատար ոլորտ՝ զարգացման դեպքում այն կարող է էապես նպաստել

Աշխատատեղերը, մարդ	2,600
---------------------------	-------

* Ներառյալ տեխնիկ արդյունաբերությունը (6.5 մլն. ԱՄՆ դոլար), որն արտացոլված է միայն ավելացված արժեքով:

աշխատատեղերի ստեղծմանը: Ոլորտի արտահանող ընկերությունների մի մասը մասնագիտացած են օտարերկրյա գործընկերների համար կարի ծառայությունների մատուցման վրա, մյուս մասը իրականացնում է սեփական արտադրանքի վաճառք արտաքին շուկաներում:

Ոլորտի գերակա խնդիրներից են մաքսային և հարկային վարչարարության որոշակի բացերը, արտաքին շուկաների մասին գիտելիքների և մարքեթինգային գործիքների տիրապետման պակասը, միջին մասնագիտական կրթության ցածր մակարդակը:

Պետության կողմից ոլորտին աջակցություն ցուցաբերելու հնարավոր գործիքների շրջանակը ներառում է շուկաների մատչելիության ապահովման աջակցությունը, արտահանման կարողությունների զարգացումը, ֆինանսական մատչելիության ապահովումը:

* Համաձայն 22 ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ հագուստի, մանածագործական, կաշվի, կաշվե արտադրատեսակների արտադրություն

7.8. Շինանյութերի արտադրություն*

Հիմնական ցուցանիշները, 2010 թ.

Արտադրանքի վաճառքը, մլն. ԱՄՆ դոլար	143.6
Արտահանումը, մլն. ԱՄՆ դոլար	10
Արտահանման միջին տարեկան աճը (2003/2010)	27%*
Աշխատատեղերը, մարդ	6,700

* 2009 թ.-ին 2008 թ.-ի համեմատությամբ արձանագրվել է 70% աճում, որը հիմնականում պայմանավորված է ցեմենտի արտահանման ծավալների

Ոլորտի արտադրանքից արտահանվում են հիմնականում կարուկ նվազմամբ:

Ֆարերն ու այլ ոչ մետաղական հանքահումքային արտադրանքը:

Մինչև 2008թ. էական արտահանում էր արձանագրվում ցեմենտի ոլորտում (2008թ. 38.3 մլն. ԱՄՆ դոլար), որը սակայն դադարեցվեց 2009թ.-ից՝ պայմանավորված Վրաստանում նոր գործարանի կառուցմամբ և Հայաստանում էներգետիկայի թանկացմամբ:

Ոլորտի հիմնական խնդիրներն են արանսպորտային հաղորդակցության թանկությունը և առևտրի ռեզիդուալ մակարդակում սահմանափակությունը:

Ոլորտի աջակցության հիմնական ուղղությունը կարող է լինել շուկաների մատչելիության ապահովումը և արտահանման կարողությունների զարգացումը:

8. Մեկնարկային փուլի արտահանելի հատվածի հիմնական ոլորտները

Ռազմավարության մեկնարկային փուլը ներառում է արդյունաբերական ֆադաֆակնության իրականացմանը մեկնարկ սովոր հիմնական կենտրոնացման ոլորտների նախորոշումը և համապատասխան ոլորտային ռազմավարությունների իրականացումը: Մեկնարկային փուլի հաջող իրականացման պարագայում՝ ընդունված ֆադաֆակնությունը կիրականացվի նաև մյուս ոլորտների առնչությամբ:

Կառավարության կողմից արդեն իսկ գերակա հայտարարված ուղղությունների հետ միջոլորտային փոխազդեցությունները (սիներգիա) նպաստելու են նախաձեռնությունների ազդեցության մեծացմանը: Այդ առումով, արդյունաբերական ռազմավարության մեկնարկային փուլի ոլորտային կիզակետերի ընտրության ժամանակ այն դիտվում է որպես կարևոր գործոններից մեկը: Սույն ռազմավարության ոլորտային հերթականությունների սահմանման համար առանցքային նշանակություն ունեն ՀՀ կառավարության կողմից գերակա սահմանված հետևյալ ոլորտները, որոնցում հաստատվել են ոլորտային զարգացման ռազմավարությունները կամ իրականացվում են առանցքային նախագծեր.

* Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ տնտեսական գործունեության տեսակների փոսակարգչի՝ հանրագործական արդյունաբերության և բաց հանքերի օտարգործման այլ ճյուղեր, այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն

- Տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաներ,

- Զբոսաբերություն,
- Առողջապահություն,
- Կրթություն,
- Գյուղատնտեսություն:

Մեկնարկային փուլի ոլորտային առաջնությունների ընտրության հիմնում դրվել են 3 հիմնարար սկզբունքներ`

- Արտահանման կառուցվածքի դիվերսիֆիկացիային նպաստելը, քանի որ Հայաստանի համար առաջնային խնդիր է մետաղական հանքարդյունաբերության զարգացումը և արտահանող այլ ճյուղերի պահպանումը:
- Քլաստերային զարգացման հնարավորությունը, քանի որ տնտեսության ճյուղի միջազգային մրցունակությունը պայմանավորված է բնաստերների առկայությամբ և դրա հասունության աստիճանից:
- Միջամտությունների կենտրոնացում արդյունավետության նպատակով` սահմանափակ ռեսուրսների պարագայում միջամտությունների կենտրոնացումը և առավելագույն փոխադեցության (սիներգիաների) ձեռքբերումը ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության էական նախապայման է:

Ի հավելումն հիմնարար սկզբունքների` ոլորտային առաջնահերթությունների սահմանման ժամանակ հաշվի են առնվել

նաև հետևյալ գործոնները.

- Արտահանման ներկայիս կարողությունները
- Միջնաժամկետում հումքային ապահովման «նեղ տեղերի» բացակայություն
- Սիյուսի ներգրավվածությունը կամ դրա ներուժը
- Հեռանկարում առավել բարձր արժեքի ստեղծման հնարավորությունները
- Ճյուղում ընկերությունների քանակը
- Օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման հնարավորությունները
- Զբաղվածության և ռեգիոնալ զարգացման վրա ազդեցությունը
- Տարբերակված արժեքային առաջարկի ձևավորման հնարավորությունը

Այս մասեցման արդյունքում վերամշակող արդյունաբերության ոլորտները և այլ փոխկապակցված տնտեսության հյուղերը դիտարկվել են միասնական զարգացման համատեքստում՝ որպես համապատասխան համալիրներ (փաստերներ): Այսօր տնտեսության և արտահանման կառուցվածքում գերակշռող են ռեսուրսների վրա հիմնված փաստերները: Զարգացման հաջորդ փուլում առավելապես աճելու են ունակությունների վրա հիմնված հյուղերը, իսկ այնուհետև՝ գիտելիքահեղին ոլորտները:

Հորիզոն 1. Առկա կարողությունների մասշտաբայնացում (2011-2013 թթ). Ընդգրկում է աճի ներուժ ունեցող այն ոլորտները կամ հյուղերը, որոնք վերջին տարիներին ունեցել են ամենամեծ արտահանման ծավալները՝ ադամանդագործություն, ոսկեգործություն, ժամացույցների արտադրություն, թեթև արդյունաբերություն, կոնյակագործություն: Այս ոլորտներում հնարավոր է արտադրության ծավալների ավելացում չափավոր կապիտալ ներդրումների պարագայում, կայացած դիրքեր ունեն արտահանման շուկաներում: Վերջիններիս առնչությամբ ֆալսիֆիկացումն ուղղված կլինի արտահանման խրախուսմանը և զարգացման խոչընդոտների արագ վերացմանը:

Հորիզոն 2. Զևավորվող կարողությունների/ոլորտների զարգացում (2011-2015 թթ). Ընդգրկում է այն հյուղերը կամ ոլորտները, որոնք վերջին տարիներին ունեցել են դինամիկ աճ, սակայն ծավալային առումով դեռևս չեն գերազանցում 10 մլն դոլարը՝ դեղագործություն և բիոտեխնոլոգիաներ, պահածոների արտադրություն, զինեգործություն, հանֆային ջրերի և հյութերի արտադրություն: Վերջիններիս առնչությամբ ֆալսիֆիկացումն ուղղված կլինի մասշտաբային ներդրումների ներգրավմանը, համակարգային խնդիրների լուծմանը և արտադրական/ արտահանման կարողությունների զարգացմանը:

Հորիզոն 3. Աճի նոր շարժիչներ (2011-2020 թթ). Նոր ոլորտներ/հյուղեր կամ հատվածական կարողություններ ունեցող ոլորտներ՝ հիմնականում գիտատար և տեխնոլոգիատար՝ հեզգրիտ հարստագիտություն*: Այս ոլորտներում անհրաժեշտ կլինի առավել ընդգրկում ֆալսիֆիկացումն ուղղված լինելու փոխանցման և նորարարությունների խրախուսման շեշտադրումով:

Մեկնարկային փուլում առաջնային թիրախ հանդիսացող վերամշակող արդյունաբերության ոլորտները դասակարգվել են ըստ ժամանակային հորիզոնների, ինչը ենթադրում է միջամտությունների և աջակցման գործիքակազմի համապատասխան կիրարկում:

*Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ սնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ մեկենաների և սարքավորանքի արտադրության, չներառված ուրիշ խմբավորումներում, համակարգիչների, էլեկտրոնային և օպտիկական սարքավորանքի, էլեկտրական սարքավորանքի, խողերի և խողալիֆների, բժշկական և ստամբաբուժական գործիքների ու սարքերի, այլ արտադրատեսակների արտադրություն, չներառված այլ խմբավորումներում:

Սույն ռազմավարության մեկնարկը կտրվի երեք հորիզոններից մեկական ոլորտներում՝ **հեզրիտ նարտագիտության, դեղագործության և կոնյակագործության** ոլորտային ռազմավարությունների իրականացմամբ՝ գույքահեռաբար աշխատանքներ տանելով մեկնարկային փուլի ռազմավարությամբ սահմանված մյուս ոլորտային ռազմավարությունների մշակման ուղղությամբ:

9. Ռազմավարության իրականացումը և կառույցները

Ռազմավարությունը ենթադրում է պետական և մասնավոր հատվածների, ինչպես նաև տնտեսության տարբեր ոլորտներում նախաձեռնությունների համակարգված և ներդաշնակ գործունեություն:

Ռազմավարության իրականացման հիմնական կառույցներն ու խորհրդակցական մարմիններն են.

1. ՀՀ վարչապետին կից արդյունաբերական խորհուրդը (այսուհետ՝ Արդյունաբերական խորհուրդ)
2. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը,
3. Ոլորտային ռազմավարության խորհուրդները,
4. Զարգացման հայկական գործակալությունը:

1. ՀՀ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԿԻՑ ԱՐԴ-ՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԽՈՐԽՈՐԴ

Արդյունաբերական ֆազաբանության իրականացումն ապահովելու և ՀՀ պետական այլ կառույցների գործունեությունը համակարգելու նպատակով կստեղծվի ՀՀ վարչապետին կից արդյունաբերական խորհուրդ, որը, հանդիսանալով

ռագմավարության իրականացման աշխատանքների համակարգող բարձրագույն մարմին՝ կապահովի ռագմավարության իրականացման հետ կապված խնդիրների լուծումը:

Արդյունաբերական խորհրդի հիմնական գործառույթներն են.

- Ռագմավարությամբ նախանշված միջոցառումների իրականացման նպատակով՝ ներկայացնում է համապատասխան առաջարկություններ պետական մարմիններին, ոլորտային խորհուրդներին և շահագրգիռ այլ կողմերին,
- Քննարկում և հաստատում է Ռագմավարության իրականացման արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները
- Ռագմավարության շրջանակներում գործողությունների ծրագրերի քննարկում և հաստատում, ինչպես նաև հետագա քայլերի նախաճշում:

Արդյունաբերական խորհրդի նիստերը գումարվում են տարին չորս անգամ: Հստ անհրաժեշտության, կարող են գումարվել արդյունաբերության խորհրդի արտահերթ նիստեր:

Խորհրդի կազմը

1. ՀՀ վարչապետ – Խորհրդի նախագահ
2. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար – Խորհրդի նախագահի տեղակալ
3. ՀՀ Նախագահի գլխավոր խորհրդական
4. ՀՀ Ֆինանսների նախարար
5. ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահ
6. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարար
7. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության արդյունաբերության ոլորտը համակարգող պատասխանատու պաշտոնատար անձ - խորհրդի գործադիր ֆարտուղար
8. Զարգացման հայկական գործակալության տնօրեն
9. Հայաստանի գործարարների և արդյունաբերողների միության նախագահ (համաձայնությամբ)
10. ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի նախագահ (համաձայնությամբ)

11. Ոլորտային ասոցիացիաների կամ միությունների ղեկավարներ, փորձագետներ (ստացված սկզբունքով)

12. Դռնոր կազմակերպության ներկայացուցիչ (համաձայնությամբ)

Խորհրդի ձևավորման հիմնական սկզբունքը կհանդիսանա խորհրդի կազմում մասնավոր հատվածի մեծամասնության ապահովումը:

2. ՀՀ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արդյունաբերական ֆազաբանության մշակման և իրագործման ապահովման պատասխանատուն ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունն է, որի շրջանակում վերջինս իրականացնում է հետևյալ գործառնությունները.

- մշակում է արդյունաբերական ֆազաբանությունը,
- ներկայացնում է արդյունաբերության շահերը պետական նախաձեռնությունների շրջանակներում,
- ապահովում է ռազմավարության իրականացման ընթացքի վերաբերյալ հաշվետվությունների ներկայացումը արդյունաբերական խորհրդին,
- ապահովում է ռազմավարության տարեկան վերանայման գործընթացի կազմակերպումը և Արդյունաբերական խորհրդին առաջարկություններ ներկայացնում անհրաժեշտ փոփոխությունների վերաբերյալ,
- համակարգում է դռնոր կազմակերպությունների հետ աշխատանքը՝ մասնավոր հատվածի զարգացման ծրագրերի շրջանակում,
- ապահովում է ոլորտային խնդիրների ներկայացումը շահագրգիռ մարմիններին:

ՈՂՈՐՏԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Քաղաքականության և դրանից բխող ոլորտային ռազմավարությունների իրականացման հաջողության և արդյունավետության գրավականը պետական և մասնավոր հատվածի գործողությունների ներդաշնակեցումն է և սերտ համագործակցությունը: Այդ իսկ առումով պետությունն ակտիվորեն ներգրավելու է ոլորտների հիմնական շահագրգիռ կողմերին (գործարար միություններին, ոլորտային և մասնագիտական ասոցիացիաներին, կրթական և հետազոտական

կազմակերպություններին, ընկերություններին և այլն) գործադրությունների պլանավորման, որոշումների կայացման և արդյունքների գնահատման գործընթացներում: Այդ նպատակով ստեղծվելու են ոլորտային խորհուրդներ, որոնք հարթակ կհանդիսանան պետության և մասնավոր հատվածի միջև պրոֆեսիոնալ երկխոսության և գործադրությունների համակարգման համար:

Ոլորտային ռազմավարության խորհուրդների կազմ

Ոլորտային խորհուրդը պետք է ներառի շահագրգիռ պետական մարմինների, ինչպես նաև գիտական և ուսումնական հաստատությունների և գործարար հատվածի ներկայացուցիչների, մասնավորապես՝

- Ոլորտը համակարգող պատասխանատու պաշտոնատար անձ (նախարար կամ վոխնախարար) - խորհրդի նախագահ
- ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության ներկայացուցիչ(ներ)
- Ոլորտային մեներջեր (ՁՀԳ) - ֆարտուղար
- Ճյուղային նախարարության ներկայացուցիչ
- Ոլորտի ներկայացուցիչներ՝ ընկերությունների և ոլորտի գործարար միությունների կառավարման բարձր օղակի ներկայացուցիչներ
- Բուհերի և առաջատար հետազոտական կառույցների ներկայացուցիչներ

Խորհրդի ձևավորման հիմնական սկզբունքը կհանդիսանա խորհրդի կազմում մասնավոր հատվածի մեծամասնության ապահովումը: Մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչների համաձայնությամբ խորհրդում նրանց կարող են ներկայացնել միությունը կամ նրանց կողմից լիազորված ներկայացուցիչը:

Խորհրդին հրավիրյալի կարգավիճակով կարող են մասնակցել դոնոր կազմակերպությունների, պետական այլ կառույցների և ֆինանսական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ՝ կապված ֆինանսավելիք հարցի շրջանակից:

Գործառույթներ

Խորհրդի հիմնական նպատակն է ապահովել բոլոր շահագրգիռ կողմերի միջև անընդհատ երկխոսությունը: Հիմնական գործառույթներն են.

- Հաստատում է ոլորտային ռազմավարությունները

- Քննարկում և հաստատում է գործողությունների տարեկան ծրագրերը և հիմնական կատարողական ցուցանիշները՝ ելնելով ոլորտային ռազմավարությունից
- Քննարկում և հաստատում է տարեկան գործողությունների ծրագրի կատարողական հաշվետվությունը
- Քննարկում և արդյունաբերական խորհրդին է ներկայացնում առաջարկություններ ոլորտին առնչվող կարգավորման դաշտում փոփոխությունների վերաբերյալ
- Ապահովում է անընդհատ հետադարձ կապ նոր հնարավորությունների և առաջացած խնդիրների վերաբերյալ

Որոշումների կայացում

Խորհրդի ստեղծումը, ռազմավարության հիմնական նախաձեռնությունները և դրա մեկնարկն ամրագրվում են ՀՀ կառավարության և մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչների միջև կնքվող հուշագրով:

Որոշումների կայացման ժամանակ գերակայություն կտրվի համընդհանուր փ

Նիստերի գումարումը

Առաջին տարում խորհրդի ժողովները գումարվում են առնվազն երկու ամիսը մեկ, հաջորդ տարիներին՝ եռամսյակը՝ մեկ: Ըստ անհրաժեշտության կարող են գումարվել արտահերթ նիստեր՝ նախաձեռնված ոլորտի ներկայացուցիչների կամ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության կողմից:

3. ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՅՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՎՈՒԹՅՈՒՆ

Արդյունաբերական ֆալաֆականության Երջանակում Զարգացման հայկական գործակալությունը (ԶՀԳ) լինելու է ռազմավարության իրականացնող առաջնային կառույցը: Ռազմավարության խնդիրների իրականացումն ամբողջությամբ ստանձնելու համար ԶՀԳ-ն կենրարկվի գործառնային և կառուցվածքային համապատասխանեցման: ԶՀԳ վերափոխված կազմակերպական կառուցվածքը լինելու է մատրիցային, ոլորտային ստորաբաժանումների առաջնորդող դերով: Վերջիններս պատասխանատու կլինեն ընտրված ոլորտների ռազմավարությունների իրականացման համար: Ի հավելում ներկայիս հիմնական գործառնայիններին՝ արտահանման խթանմանը և օտարերկրյա ներդրումների ներգրավմանը, այն

կիրականացնի նաև ընտրված ոլորտների զարգացման ուղղությամբ իրականացնելու նախաձեռնությունները, մասնավորապես, ձեռնարկությունների կարողությունների զարգացման, որակի կառավարման համակարգերի ներդրման և տեխնոլոգիաների փոխանցման աջակցում:

Ռազմավարության իրականացման այլ կառույցները

«Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամը» համակարգելու է նորարարությունների աջակցման համակարգի ձևավորման նախաձեռնությունները, մասնավորապես, վեներալային կապիտալի հիմնադրամի, նորարարության դրամաբեռնիների, տեխնոպարկի ստեղծումը և իրականացումը:

Առևտրային ներկայացուցչություններ և ներկայացուցիչներ: Հայաստանի առևտրային ներկայացուցչությունները և ներկայացուցիչները համագործակցելու են ռազմավարության իրականացման մարմինների հետ արտերկրներում ՀՀ և/կամ Հայաստանի առանձին տնտեսվարող սուբյեկտների տնտեսական շահերի ներկայացման, գործարար կապերի հաստատման, առևտրատնտեսական համաձայնագրերի և պայմանագրերի կնքմանը աջակցության միջոցով:

Փոֆր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոն (ՓՄՁ ԶԱԿ): ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամը, լինելով ՓՄՁ պետական աջակցության ծրագրերի իրականացման գործակալություն, իր գործառույթների շրջանակում, աջակցելու է ՓՄՁ-ներին և սկսնակ գործարարներին ոլորտային ռազմավարությունների շրջանակում արդյունավետ ինտեգրվելու արտահանման արժեքայնում:

«ՓՄՁ Ներդրումներ» ՈՒՎԿ: «ՓՄՁ Ներդրումներ» ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունը, որը ստեղծվել է պետության կողմից և ֆինանսավորվում է պետական միջոցներով, յուրահատուկ ֆինանսական գործիքներով կփոխլրացնի մասնավոր ֆինանսական կառույցներին՝ ապահովելով ՓՄՁ-ների համար մատչելի ֆինանսական միջոցներով: Նախատեսվում է արտահանման խթանման նոր գործիքների մշակում և կիրառում, մասնավորապես՝ արտահանման պայմանագրերի հիման վրա վարկավորման մեխանիզմների ստեղծում:

«Համահայկական բանկը» արտահանմանն ուղղված ռազմավարության շրջանակում ֆինանսավորելու է երկարաժամկետ համակարգաստեղծ նախաձեռնությունները և ենթակառուցվածքային նախագծերը:

Այլ կառույցներ: Կառավարությունը և պետական աջակցության գործակալություններն իրենց գործառույթների շրջանակում ակտիվորեն համագործակցելու են նաև մասնավոր հատվածի և դոնոր կազմակերպությունների կողմից կամ համատեղ ստեղծված ենթակառուցվածքների հետ, մասնավորապես, առևտրաարդյունաբերական պալատների արտասահմանյան ներկայացուցչություններ, ասոցիացիաներ, արտասահման կազմակերպություններ: Ոլորտային ռազմավարությունների շրջանակներում կարող են ստեղծվել նաև հատուկ կառույցներ կամ իրականացվել առկա կառույցների լիազորությունների շրջանակի ընդլայնում, որոնք կհամալրեն առկա կառույցների գործառույթները հատուկ բնագավառներում, մասնավորապես, արտասահմանյան թիրախային շուկաներում վաճառքների գործակալի կամ ներկայացուցչությունների ինստիտուտի հիմնում, ընկերությունների աջակցում նորագույն տեխնոլոգիաների ներդրման բնագավառում սեղեկատվության, տեխնիկական խորհրդատվության և ֆինանսական աջակցության տրամադրման միջոցով:

Ռազմավարության իրականացման կառույցներն առավելագույն կհամագործակցեն հայկական Սփյուռքի գործարարների, մասնագետների և նրանց միավորումների հետ՝ հատկապես արտասահման շուկաներում վաճառքների խթանման, օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման և հայկական ընկերությունների կարողությունների զարգացման բնագավառներում:

10. Ռեսուրսներ

Արդյունաբերական ֆազակահանության ռազմավարության շրջանակներում իրականացվող գործունեությունների հիմնում դրված է պետություն-մասնավոր հատված համագործակցության սկզբունքը և համապատասխան ռեսուրսների պահանջները ներկայացվում են ոլորտային ռազմավարություններում՝ ըստ նախաձեռնությունների: Վերջիններիս ֆինանսավորման աղբյուրներ են հանդիսանալու ՀՀ պետական բյուջեն, մասնավոր հատվածը և դոնոր կազմակերպությունները: Պետական և դոնոր կազմակերպությունների աջակցությունն իրագործվելու է ռազմավարության շրջանակում նախանշված գործիքակազմի միջոցով և սկզբունքներով: Ոլորտային ռազմավարությունները հիմք են հանդիսանալու մասնավոր հատվածին ուղղված պետական և դոնոր կազմակերպությունների նախաձեռնությունների համակարգման և ջանքերի ուղղորդման և փոխլրացման համար:

11. Դիտանցում և գնահատում

Ռազմավարության իրականացման գործընթացի և արդյունքների գնահատում իրականացվելու է նպատակային ցուցանիշների երկաստիճան համակարգի միջոցով՝ ռազմավարական նպատակային ցուցանիշներ և օպերատիվ՝ ըստ նախաձեռնությունների:

Ռազմավարական նպատակային ցուցանիշներ են.

1. ապրանքների արտահանման և ՀՆԱ հարաբերակցությունը,
2. արտահանման ծավալ (բացառությամբ մետաղական հանքահումքային ապրանքների և ադամանդի),
3. վերամշակող արդյունաբերության արտադրողականության իրական աճ:

Ոլորտային ռազմավարությունների համար սահմանվում են ոլորտային ռազմավարական ցուցանիշներ և համապատասխան դիտանցման մեխանիզմներ:

Օպերատիվ ցուցանիշները սահմանվում են ըստ նախաձեռնությունների՝ էլեկտրոնային նախաձեռնությունների նպատակներից:

Օպերատիվ ցուցանիշների դիտանցումը և գնահատումն իրականացվում է տարեկան կտրվածքով:

